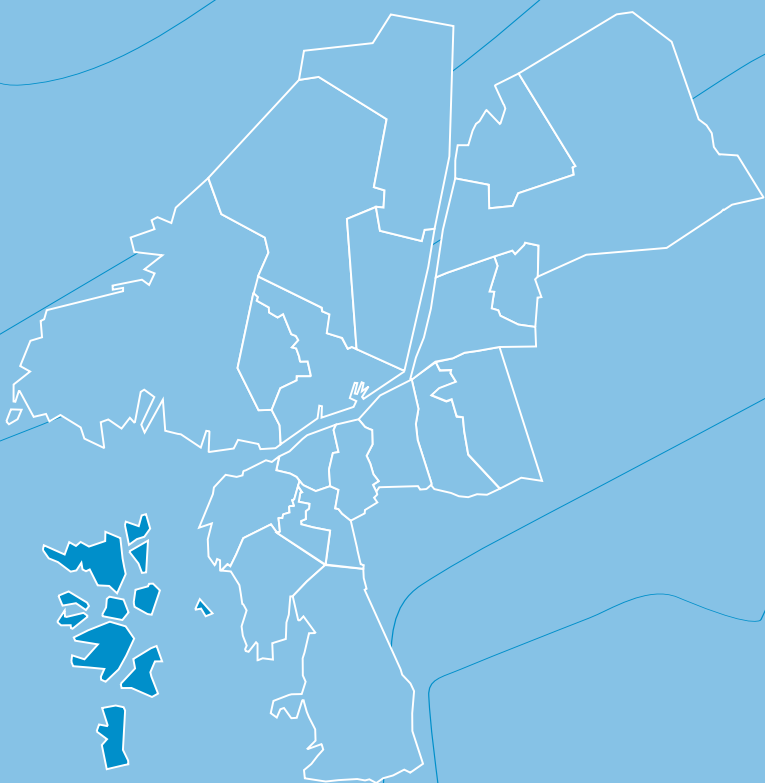

(15) SÖDRA SKÄRGÅRDEN

BESKRIVNING AV STADSDELEN

MARS 2008

ARBETSGRUPP FÖR BESKRIVNING AV STADSDELEN {15} SÖDRA SKÄRGÅRDEN

**STADSBYGGNADSKONTORET, DISTRIKT SÖDER: FREDRIK SÖDERBERG
STADSDELSFÖRVALTNINGEN SÖDRA SKÄRGÅRDEN: ANETTE ARNOLDSON**

FOTO: STADSBYGGNADSKONTORET, SDF SÖDRA SKÄRGÅRDEN OCH CARIN TRÄGÅRDH

**PROJEKTLEDARE SAMTLIGA 21STADSDELSVISA BESKRIVNINGAR
STADSBYGGNADSKONTORET, ÖVERSIKTSPLANEAVDELNINGEN**

ETT LOKALT PERSPEKTIV

BESKRIVNINGEN AV STADSDELEN - ETT UNDERLAG FÖR PLANERING

Stadsbyggandet innehåller flera perspektiv, dels det lokala genom den enskildes livsmiljö, dels det övergripande utifrån hela staden och även Göteborgsregionens utveckling. Beskrivningar utifrån det lokala perspektivet har tagits fram för varje stadsdelsnämndsområde och är underlag för planering av stadens utveckling och utbyggnad. Syftet är att förstå de olika stadsdelarnas särskilda karaktärer, styrkor och behov samt att ge ett kunskapsunderlag och en introduktion till stadsdelens liv och miljöer. De stadsdelsvisa beskrivningarna är värdefulla som introduktion till stadsdelen för stadens invånare, kommunala förvaltningar, företag och m fl.

Beskrivningarna (tidigare kallade lokala program) har tagits fram under 2006-07 i samarbete mellan Stadsbyggnadskontoret och de 21 stadsdelsförvaltningarna. Beskrivningarna finns tillgängliga på Stadsbyggnadskontorets hemsida och finns även på stadsdelsförvaltningarna samt på Stadsbyggnadskontoret.

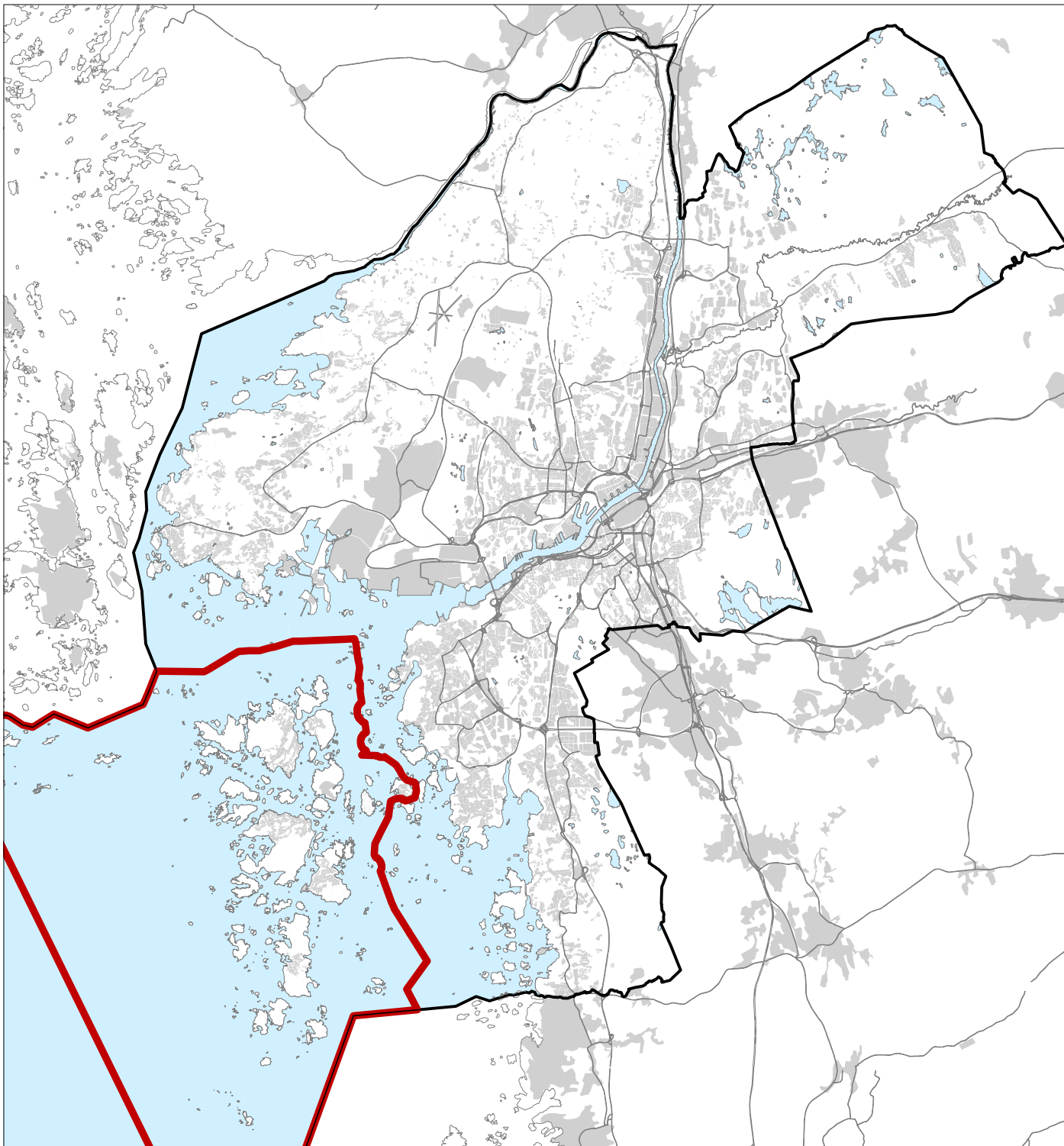
Lokala program togs först fram som underlag till ÖP99. I uppdraget att ta fram en ny översiktsplan, som formulerades av kommunstyrelsen juni 2005, angavs att även de lokala programmen för de 21 stadsdelsnämndernas områden skulle ses över.

SAMRÅDET

Förslaget till översiktsplan, ÖPXX, var ute på samråd under våren 2007. Lokala program var en del av underlagsmaterialet i samrådshandlingen. Många diskuterade översiktsplaneförslaget och sammanlagt inkom cirka 210 yttranden. En del av dem berörde de stadsdelsvisa beskrivningarna. Efter samrådet har beskrivningarna justerats och aktualiserats. En information om de färdiga handlingarna hölls för Byggnadsnämnden i mars 2008.

Ylva Löf
Översiktsplanechef

Lisa Wistrand
Projektledare

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	7
SÖDRA SKÄRGÅRDENS ROLL I STADEN.....	8
Behov och tendenser	10
STATISTIK SÖDRA SKÄRGÅRDEN (15).....	12
ATT LEVA I SÖDRA SKÄRGÅRDEN	14
Befolkningssammansättning	14
Befolkningsutveckling.....	14
Service.....	15
EU-medel	15
Behov och tendenser	16
NÄRINGSLIVET I SÖDRA SKÄRGÅRDEN	17
Branscher	17
Arbetsliv	19
Behov och tendenser	19
DEN FYSISKA MILJÖN I SÖDRA SKÄRGÅRDEN	20
Markanvändning	20
Stadsmiljö	24
Trafik och rörelser	25
Utvecklingstendenser och behov.....	29

SAMMANFATTNING

Stadsdelen Södra Skärgården omfattar nästan hela den delen av Göteborg som är skärgård. Öarna har varit befolkade sedan stenåldern, i slutet av 1700-talet blev havet en viktig inkomstkälla och det bidrog till en stor folkökning. Under 1800-talet utvecklades öarna som badorter för rika göteborgare. Det är nu en betydelsefull del av Göteborg, dels som en levande skärgård där det är möjligt att bo och leva året om, dels som ett rekreationsområde och turistmål för den stora staden.

Från Saltholmen utgår passagerarbåtarna till de större öarna i stadsdelen. På öarna finns ingen privatbilism, man åker flakmoped, cyklar eller går. Förhållandevis många arbetar i sin egen stadsdel, de som pendlar ut arbetar till stor del i centrala Göteborg.

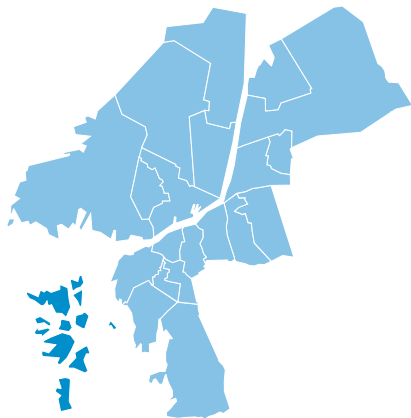
Nästan alla i stadsdelen bor i småhus. Att ge möjlighet till byggande av hyres- och bostadsrätter är mycket angeläget. Större variation av boendeformer och lägenhetsstorlekar skulle ge fler människor möjlighet att bosätta sig i skärgården och även att bo kvar vid ändrade förhållanden. Det skulle också öka möjligheterna att bibehålla kommunal och kommersiell service.

Efterfrågan på både åretrunt- och fritidshusbebyggelse är stor, men möjligheterna till exploatering är begränsade. Den mer övergripande planeringen i form av fördjupningar av översiktsplanen och strukturstudier som gjorts och påbörjats är viktig för en hållbar och önskvärd utveckling.

Antalet arbetsplatser inom stadsdelen är litet och ett tillskott vore positivt. En näring som kan förväntas bli viktigare är turism. Konflikter med andra intressen kan dock uppstå och en utveckling av turismen ställer ökade krav på exempelvis renhållning, skötsel, båtplatser/gästhamnar och annan service. Kultur och natur som bidrar starkt till områdets attraktivitet ställer också krav på skötsel och bevarande.

Viktigt för Södra Skärgårdens utveckling är en väl fungerande kollektivtrafik med korta restider och möjligheter till bilparkering på fastlandet. En väl fungerande kollektivtrafik är också viktig för att parkeringsbehovet och därmed trycket på Älvsborgs stadsdel som genomfart inte ska öka.

- En levande skärgård, året runt
- Viktigt turistmål och rekreationsområde
- En bilfri stadsdel med i huvudsak bostäder
- Homogen befolkning och ensidigt bostadsutbud

- En levande skärgård, året runt
- Fungerar som rekreationsområde för Göteborg
- Flest besökare på sommaren

SÖDRA SKÄRGÅRDENS ROLL I STADEN

Södra Skärgården består av ett 30 tal stora och små öar varav huvudsakligen Styrso, Donsö, Asperö, Brännö, Köpstadso och Vrångö har åretruntboende befolkning. Under sommaren är ytterligare sex öar bebodda.

Skärgården fungerar som rekreationsområde för hela Göteborg och är av riksintresse för kulturminnesvård och friluftsliv. Stadsdelen är en viktig turistattraktion nära storstaden.

Besökarna på öarna är som flest på sommaren då båtar, bad och fiske lockar. På Styrso finns två kommunala badplatser. Övriga stränder på Styrso och på andra öar sköts av det lokala föreningslivet med stöd från stadsdelsnämnden. Promenadslingor och naturstigar har anlagts på några av öarna för promenader i områden som tidigare varit svårframkomliga. Fler är planerade. Stigarna är mycket populära såväl för lokalbefolkning som för besökare.

Det finns en rad naturreservat i stadsdelen och vissa öar eller delar av öar och vattenområden är skyddsområde för djur och växtlivet.

De olika epokerna i skärgårdens historia, jordbruk – fiske – badortsliv – pendlare, har präglat dess nuvarande utseende kultur- och naturmässigt. Landskapsbildningen i skärgården har bildats mycket utifrån den speciella stil på bebyggelsen som öarna har.

Sjöfarten och fisket har minskat men utgör fortfarande huvudnäringarna på öarna. Yrkes- och fritidsfisket är av riksintresse.

Ungefär 1500 personer pendlar in till Göteborg för arbete eller studier varje vardag. Till SDN-området är det omkring 200 personer som pendlar för arbete.

Brännö

Brännö är den näst största och den tredje folkrikaste ön med ca 800 åretruntboende, sommartid flerdubblas befolkningen. Restid till Saltholmen är mindre än 20 minuter. På Brännö finns förskola, grundskola F-3 samt öppen hemtjänst. Här finns affär, vårdshus och kiosk, blomsterhandel och småbåtsvarv. Föreningslivet är aktivt och de flesta intressen tillgodoses. Sommartid är idrottsverksamheten igång med bland annat fotboll, simning, tennis, segling och inte minst rodd i tiohuggare och allmogebåtar.

Brännö

Donsö

Donsö har en stor åretruntbefolkning på ca 1400 personer men en marginell sommarbefolkning. Restiden till Saltholmen är 25-35 min. Här finns förskola, grundskola F - 6 och öppen hemtjänst. På Donsö finns även en livsmedelsaffär, hamnbageri med servering, kiosk, bank och några småbutiker. Dessutom finns en körbar broförbindelse med Styrö. Donsö har det livaktigaste näringslivet av öarna med framför allt en stor rederinäring.

Styrö

Styrö är centralorten i skärgården med drygt 1400 invånare. Resan till fastlandet tar 20-35 minuter. Här finns den mesta servicen, både privat och offentlig. Det finns förskolor, grundskola F-9, öppen hemtjänst, äldreboende, socialkontor, gruppboendestäder för funktionshindrade, vårdcentral, folkvandervård, bibliotek och stadsdelskontor. Det finns också två livsmedelsaffärer, kiosk, några småbutiker, kafé, krog och pensionat.

Bebyggelsen är lokaliserad till de norra delarna av ön. Den består i huvudsak av en- och tvåfamiljshus med ett stort inslag av byggnader för fritidsbruk.

Asperö

Asperö är den till ytan minsta ön med en åretruntboende befolkning på ca 450 personer. Ön ligger närmast Saltholmen med en båtresa på tio min. Det finns förskola, grundskola F-3 och öppen hemtjänst. På Asperö finns en livsmedelsbutik. En badplats finns på öns nordöstra sida.

Köpstadsö

Köpstadsö kallas ofta Kössö och är en populär sommarö. Ön har drygt 100 åretruntboende och på sommaren femdubblas befolkningen. Båtfärden till Saltholmen tar ca 15 minuter. Barnomsorg för 1-5-åringar och öppen hemtjänst finns. På Köpstadsö är varken moped eller cykel tillåtet.

Vrångö

Vrångö är den sydligaste ön och har knappt 400 åretruntboende. Restiden till Saltholmen är ca 45 minuter vilket kan vara en bidragande orsak till ett vacklande befolkningsunderlag för kommunal och kommersiell service. Förskola, grundskola F-3 och öppen hemtjänst finns på ön. Kiosk och livsmedelsbutik finns. Vrångö

Donsö

Styrö

Asperö

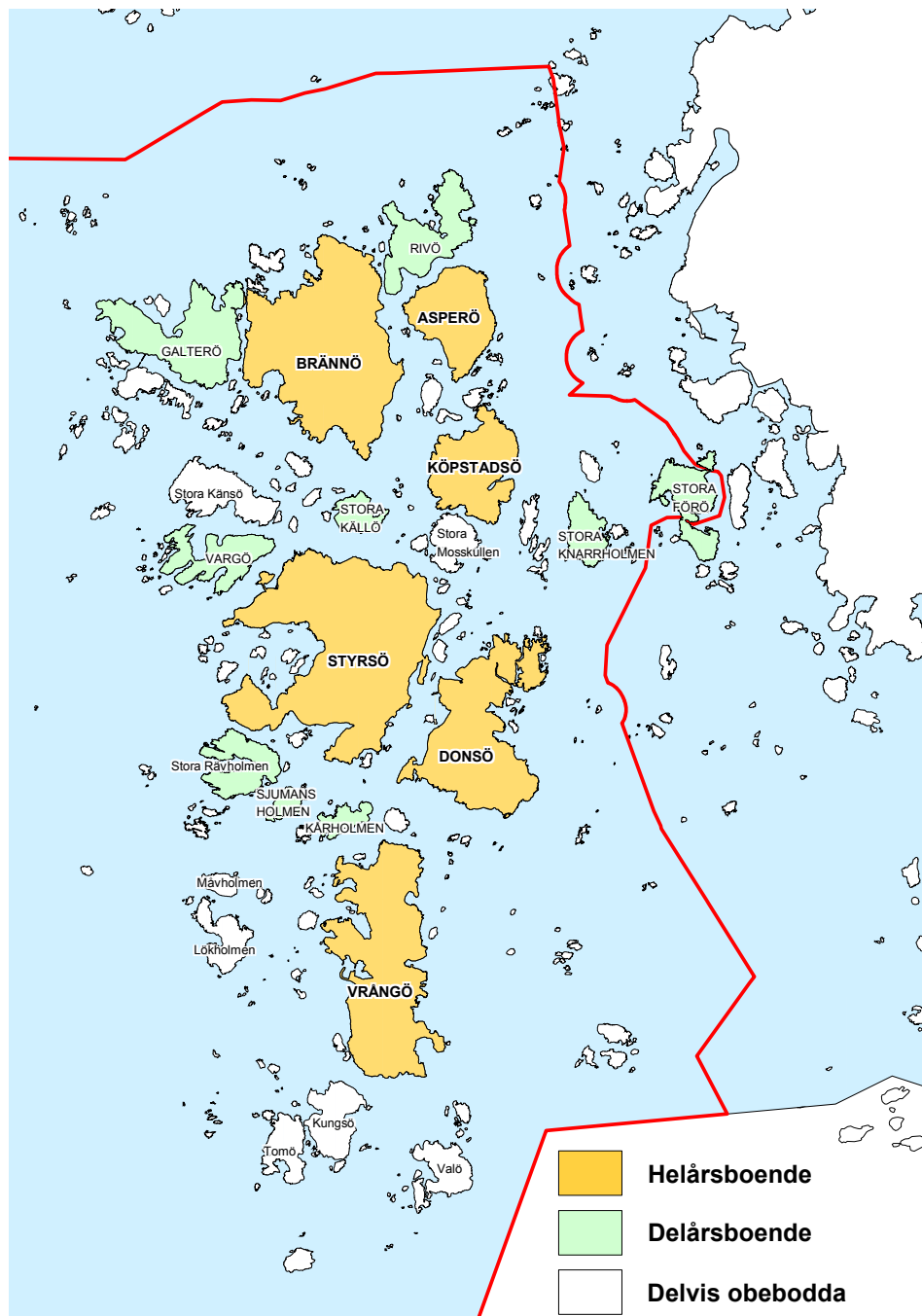
Köpstadsö

Vrångö

är ett populärt utflyktsmål med vacker natur och långsträckta sandstränder. Ön utgörs till största delen av naturreservat.

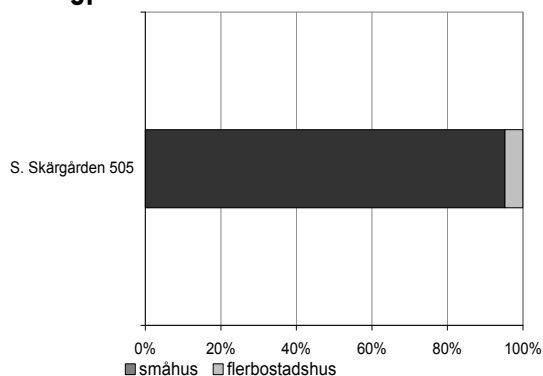
BEHOV OCH TENDENSER

Stadsdelen Södra Skärgården är en viktig del av Göteborg, dels som en levande skärgård där det är möjligt att bo och leva året om, dels som ett rekreationsområde och turistmål för den stora staden Göteborg. För att Göteborg ska ha tillgång till en skärgårdsstadsdel för helårsboende krävs att kommunen tar särskild hänsyn till de speciella omständigheter som det innebär att driva småskalig kommunal verksamhet samt att det finns en fungerande infrastruktur såsom bra och snabba kommunikationer, tillgång till parkeringsplatser på fastlandet och att det finns kostnadsneutrala godstransporter i relation till på fastlandet.

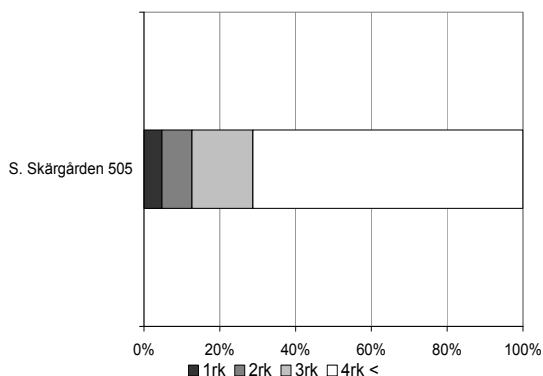

STATISTIK SÖDRA SKÄRGÅRDEN [15]

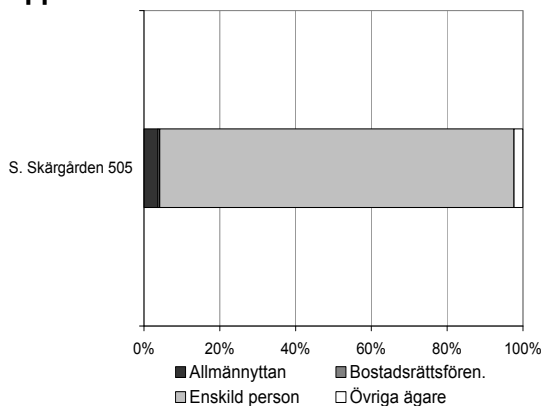
Hustyp 2006

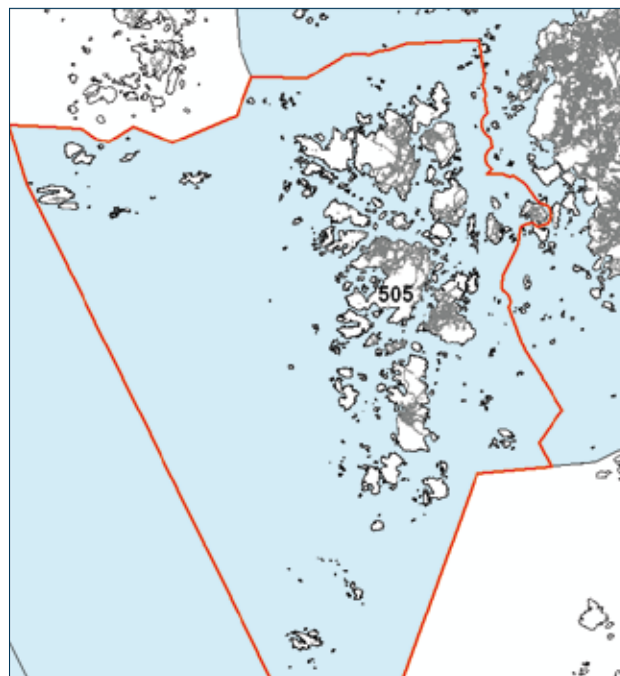
Bostadstorlek 2006

Upplåtelseform 2006

Diagrammen visar bostadsbeståndet 2006, småhus och lägenheter i flerbostadshus, fördelat på primärområden. För mer detaljerad data se <http://www.goteborg.se/statistik>

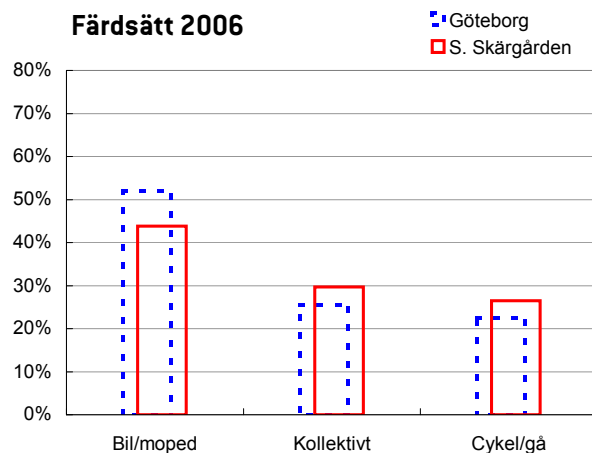
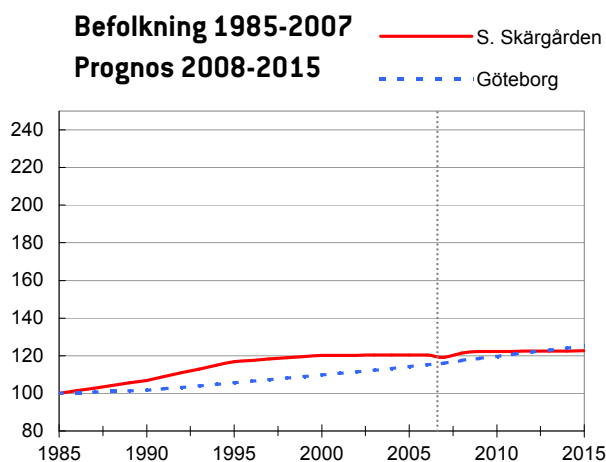
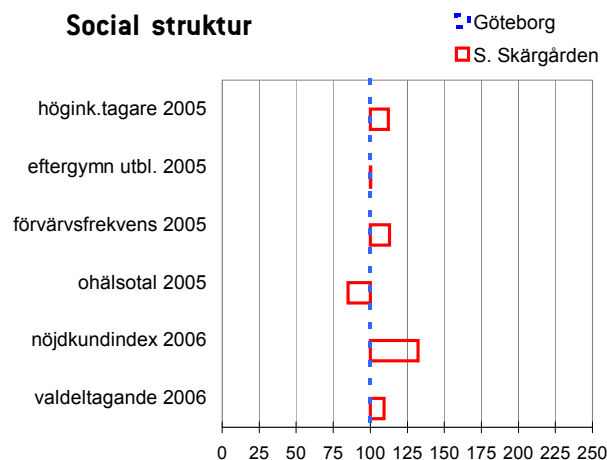
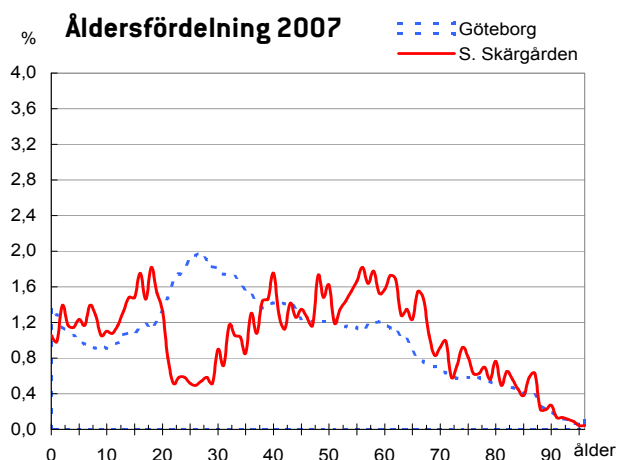
Antal bostäder 2006

505 Södra skärgården	1 701
Totalt	1 701

Kartan och tabellen visar stadsdelen med dess primärområden. De tre siffrorna är primärområdets kod. Se <http://www.goteborg.se/statistik>

Folkmängd: 4 449 personer

Landyta: 2 393 ha

Social struktur: Mäts i förhållande till genomsnittet i Göteborg, index=100. Höginkomsttagare 360< tkr/år, Eftergymnasial utbildning 3<års utbildning, Förvärvsfrekvens 25-65 år, Ohälsotal 16-65 år, se Göteborgsbladet, maj 2007. Nöjd kundindex, hur nöjda invånarna är med miljön i sin stadsdel. Se medborgarenkäten 2006. Valdeltagande. Se statistisk årsbok 2007, Göteborg.

Färdsätt 2006: Andelen resor för respektive färdssätt i stadsdelen 2005, jämfört med Göteborg. Se resvaneundersökning 2006.

Åldersfördelning 2007: Andelen av invånarna i varje årtäcksklass i stadsdelen, jämfört med Göteborg. Se <http://www.goteborg.se/statistik>

Befolkning 1985-2007 och prognos: Folkmängdsförändringen i stadsdelen från 1985, jämfört med Göteborg. 1985 är index 100 och utifrån det visas förändringen i femårsintervall. 2008 - 2015 är en prognos. Se <http://www.goteborg.se/statistik>

ATT LEVA I SÖDRA SKÄRGÅRDEN

- Aktivt föreningsliv
- Homogen befolkningssammansättning
- Flerdubblad befolkning under sommaren
- Ca 4 500 invånare
- Behov av större variation av boendeformer

Styrsö och Donsö har flest helårsboende, även Asperö, Brännö, Vrångö och Köpstadssö har helårsboenden. Öarna har något av förortskaraktär med naturskön vilabeläggelse. Sedan 60-talet har flera helårshus blivit omgjorda till sommarhus men även förändringar tvärtom har skett.

Av bostäderna i skärgården är 94 procent enfamiljshus med äganderätt. Som det är idag finns det få möjligheter för seniorboende i mindre, lättskötta bostäder. Det finns även ett behov av hyresrätter och bostadsrätter för både gamla och unga människor som vill bo på öarna i en mindre lägenhet.

I stadsdelen finns ett aktivt föreningsliv med främst idrottsrörelser och kyrklig verksamhet. Det redan befintliga engagemanget i ideellt styrda föreningar är en bra grogrund för medborgarmedverkan även när det gäller planeringsfrågor. Natur, hav och båtliv är en betydande fritidssyssla för öborna.

BEFOLKNINGSSAMMANSÄTTNING

Att bostadsutbudet är ensidigt både när det gäller hustyp och upplåtelseform medför att befolkningssammansättningen är homogen i jämförelse med Göteborgssnittet. En annan orsak kan vara att stora delar av stadsdelen tidigare var militärt skyddsområde vilket innebar att utländska medborgare inte fick besöka området utan särskilt tillstånd, dessa restriktioner är nu borttagna.

Utbildningsnivån är som snittet för Göteborg medan medelinkomsten är något högre.

Det finns relativt få personer i åldersgruppen 20-35 år på öarna vilket beror på att skärgårdsungdomarna flyttar från öarna under utbildningstiden, i många fall kommer de tillbaka när det är dags för familjebildning.

Under sommarperioden flerdubblas skärgårdsbefolkningen. Det finns ett antal fritidshus på de helårsbebodda öarna främst Brännö, Vrångö och Köpstadssö, men även övriga öar befolkas då såsom Vargö, Stora Förö, Knarrholmen, Kårholmen, Sjumansholmen, Källö m.fl.

BEFOLKNINGSUTVECKLING

Under de senaste tio åren har befolkningsutvecklingen varit stabil, invånarantalet har ökat något och är runt 4500 personer. Antalet barn i skolåldern har minskat de senaste åren, medan antalet förskolebarn i stort sett är konstant. Antalet personer över 75 år ökar något.

SERVICE

På öarna är det full behovstäckning inom barnomsorgen. Förskolor, fritidshem och skolor för de lägre årskurserna finns på samtliga helårsbebodda öar utom Köpstadsö som enbart har förskola. På Donsö och Styrso finns mellanstadium och på Styrso finns skola för de högre årskurserna. Samtliga skolor är kommunala, på Styrso och Donsö finns föreningsdrivna förskolor.

Styrso är centralort i stadsdelen och där finns mer service än på de andra öarna, huvudbiblioteket för södra skärgården finns där liksom stadsdelskontor.

Hemtjänst och hemsjukvård finns på alla öar. Vårdcentral, tandläkare, äldreboende, gruppboende och dagcenter för funktionshindrade finns på Styrso.

Livsmedelsbutik och post finns på Styrso, Donsö, Brännö och Asperö. Vrångö har affär och post. Bank finns på Donsö. De flesta öar har någon form av servering året om. Sommartid finns det extra service i form av kiosker och uteserveringar. På Brännö och på Styrso finns pensionat. Dessa bäddar är de enda kommersiella övernattningsmöjligheterna som finns idag.

Vrångö och Asperö har i dag ett befolkningsunderlag som är på marginalen för en god servicenivå när det gäller förskola och skola.

EU-MEDEL

Öar utan fast landförbindelse med helårsboende befolkning utgör ett särskilt stöd-område inom EU. Stadsdelsnämnden Södra Skärgården har under lång tid sett EU-projekt som en naturlig del i det allmänna utvecklingsarbetet. Med stöd av EU drivs olika projekt i skärgård för att främja möjligheten till helårsboende. Detta genom att utveckla idéer som kan öka sysselsättningen lokalt, förbättrad infrastruktur och samhällsservice och ge stöd till nyetablering eller utveckling av företag.

”Carpe Mare” är ett specifikt EU program som har givit SDN Södra Skärgården möjlighet att finansiera en heltidstjänst som skärgårdsutvecklare. Dennes roll är att stötta och medverka i utvecklingsprojekt.

Exempel där EU medel i olika projekt har bidragit till utveckling av Södra Skärgården är Utveckling av Donsö hamnområde, IT-infrastrukturprogram för utbyggnad till bredbandskapacitet, Investeringsplan för Donsö Kilen, Utvecklande av Hallsviks färjöförening, Utbyggande av naturstigar genom Styrsos utmarker, Köpstadsös affärsservice som driver dagverksamhet för människor med någon form av funktionshinder, Utredning för förbättring av båt och tilläggsplatser och service vid Styrso Bratten och Förankring och undersökningsarbete för möjlighet till hyresbostäder på Köpstadsö.

Brandstation på Köpstadsö

Café på Styrso

Den allra flesta i Södra Skärgården bor i villa

BEHOV OCH TENDENSER

Att ge möjlighet till byggande av hyres- och bostadsrätter på samtliga helårsbebodda öar är mycket angeläget. Större variation av boendeformer och lägenhetsstorlekar ger fler människor möjlighet att bosätta sig i skärgården och bo kvar vid exempelvis ändrad familjesituation. Detta underlättar också möjligheterna att bibehålla en rimlig kommunal och kommersiell service.

Det är också viktigt att nybebyggelse av bostäder sker på de öar där det redan finns service så att en bra balans mellan invånare och servicenivå kan bibehållas. För att bibehålla nuvarande servicenivå på de mindre helårsbebodda öarna, är det angeläget att befolkningsutvecklingen i framför allt de lägre åldrarna ökar något så att underlag finns för att bedriva förskola och skola.

Stadsdelsnämnden ser inte positivt till permanentning av sommarhus på idag delårsbebodda öar med tanke på serviceunderlaget.

Bra och effektiva kommunikationer samt parkeringsmöjligheter på fastlandet är ur ett boendeperspektiv angeläget.

NÄRINGSLIVET I SÖDRA SKÄRGÅRDEN

Fiskenäringen utvecklades från slutet av 1700-talet och var som störst runt 1950. Idag finns fiskenäringen till största delen på Donsö. Under slutet av 1800-talet utvecklades öarna som badorter för välbärgade göteborgare.

Olika näringar har funnits på öarna under olika epoker; fisket på Donsö, Styrso, Asperö och Vrångö, badortslivet vid Bratten på Styrso och på Vargö, skutskeppare på Köpstadso och Brännö och lotsar på Brännö och Vrångö. På senare tid har öarna fått spår från rekreationsintressen i form av badplatser och småbåtshamnar.

Idag finns cirka 900 arbetstillfällen i stadsdelen. Ca 2/3 av dessa ger sysselsättning inom det lokala näringslivet i medelstora och små företag. Resterande arbetstillfällen finns inom statlig och kommunal verksamhet.

Donsö har det mest livaktiga näringslivet av öarna.

BRANSCHER

Handel

Handelns omfattning i södra skärgården är mycket begränsad men finns i form av livsmedelsbutiker och drivmedelsförsäljning. Några få butiker med annan detaljhandel förekommer också.

Sjöfart och fiske

Sjöfart och fiske är huvudnäringarna på öarna. Yrkes- och fritidsfisket är av riksintresse. En betydande del av Sveriges handelsflotta har sitt säte på Donsö. I dag finns 10 rederier och dessa skapar arbetstillfällen för regionen vilket endast delvis syns i statistiken för kommunen.

Turism och friluftsliv

Turism och friluftsliv är en växande näringsgren i stadsdelen. Det finns idag ett bra underlag för turistboende såsom vandrarhem och hotell. Men det finns få lokaler att utnyttja för detta ändamål och både svårt och dyrt att bygga nytt.

- Fiske och sjöfart är huvudnäringar
- Turism är en växande näringsgren
- Liten inpendling och stor andel hemortsarbete

Fiskebåtar på Donsö

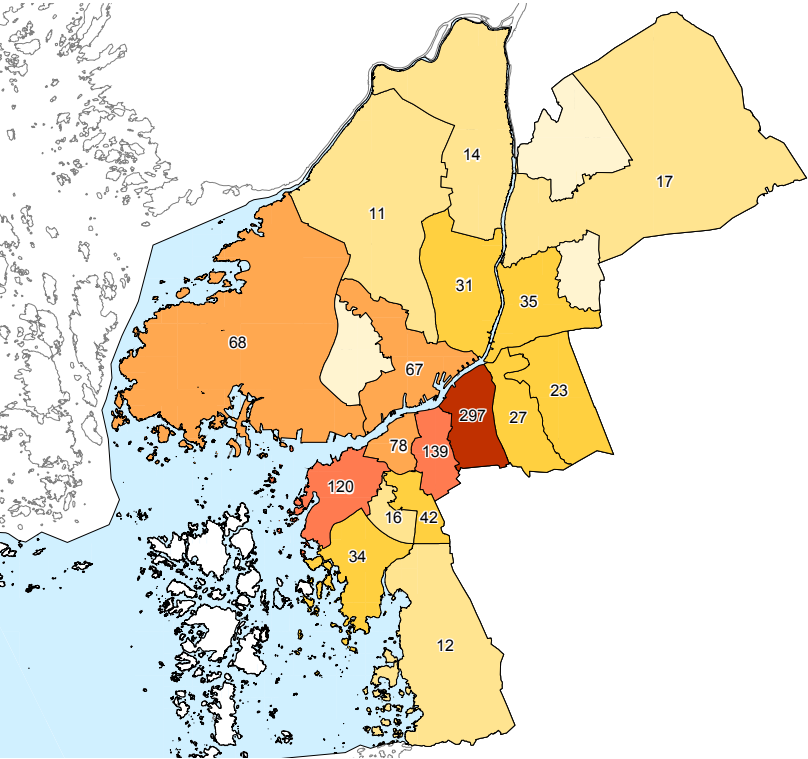
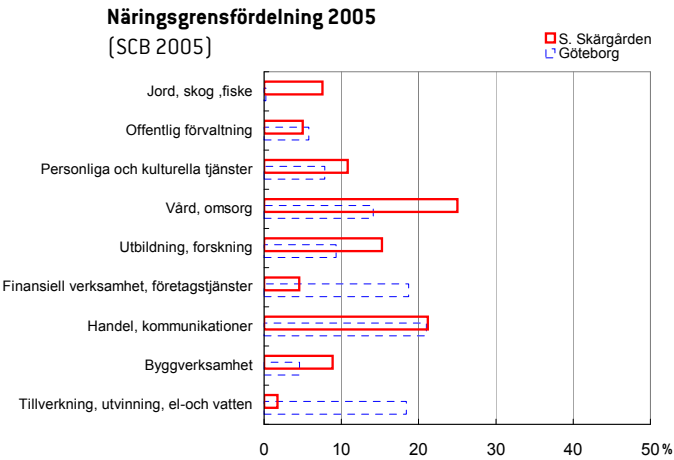
Livsmedelsbutik på Styrö

Lotsbåt

Tankstation på Styrö

Utpendling från Södra Skärgården till övriga Göteborg, 2004. Drygt 110 pendlade till andra närliggande kommuner, främst Mölndal.

ARBETSLIV

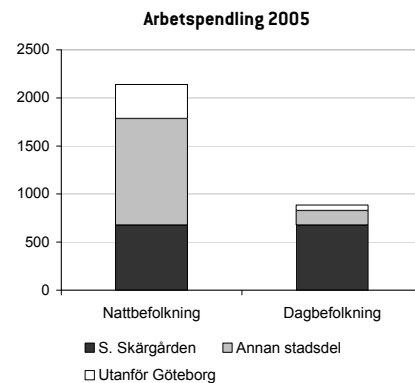
Öarna har en begränsad inpendling, men många skärgårdsbor pendlar till Göteborg. Drygt 200 personer pendlade år 2004 till Södra Skärgården, de flesta från centrala och västra Göteborg. Drygt 1400 personer pendlade ut från stadsdelen, de flesta till centrala och västra Göteborg, se karta föregående sida. Skärgården har näst efter Centrum den största andelen "hemortsarbetare" i Göteborg.

BEHOV OCH TENDENSER

Utveckling av arbetstillfällen både inom traditionella näringar och nya, såsom IT och turism är angeläget för att bibehålla en levande skärgård. Turism och friluftsliv som näring förväntas bli viktigare med tanke på närheten till centrala Göteborg och de kvalitéer inom natur- och kulturmiljö som finns på öarna.

Ökad befolkning och fler besökare ger behov av mark för privat och kommunal service och en god struktur som kan ta emot alla besökare, renhållning och skötsel vid badplatser med mera.

För att utveckla och stödja näringslivet i stadsdelen krävs bra och effektiva kommunikationer samt kostnadsneutrala transporter i relation till på fastlandet.

Nattbefolkning: Stapeln visar antalet förvärvsarbetsbetande boende i stadsdelen. De olika färgerna visar var dessa arbetar.

Dagbefolkning: Stapeln visar antalet personer som har sin arbetsplats i stadsdelen. De olika färgerna visar var dessa bor.

Källa: SCB 2005

DEN FYSISKA MILJÖN I SÖDRA SKÄRGÅRDEN

- Efterfrågan på både åretrunt- och fritids-
husbebyggelse
- Brist på hyreslägenheter
- Många intressen, bl a riksintressen
- Arbete med övergripande planeringsför-
utsättningar pågår
- Antagna fördjupningar av översiktspla-
nen finns för Styrso, Donsö och Brännö

MARKANVÄNDNING

Södra Skärgården har mycket speciella förutsättningar då markområdena är så klart avgränsade till sin utsträckning och att privat biltrafik inte förekommer. Stora krav ställs på markanvändningen från omlandet. I området finns riksintressen för totalförsvär, natur, kultur och friluftsliv liksom strandskydd och ekologiskt särskilt känsliga områden. Möjligheterna till exploatering är därför ofta begränsade, men efterfrågan på både åretrunt- och fritidsbebyggelse är stor.

Bostadsbeståndet i Södra Skärgården är mycket ensidigt, vilket bör ses som ett problem eftersom det begränsar möjligheterna för stora grupper att bosätta sig där. Det kan också innebära svårigheter att bo kvar, exempelvis vid ändrade familjeförhållanden.

Turism och friluftsliv som näring i Södra Skärgården kan förväntas bli viktigare. Detta vore positivt med tanke på att antalet arbetsplatser inom SDN-området är litet, men konflikter finns och det innebär ökade krav på exempelvis gästbåtplatser, renhållning och skötsel.

En förutsättning för skärgårdens utveckling är en fungerande kollektivtrafik mellan öarna, och fastlandet, tilläggsplatser och parkeringsmöjligheter.

SDN Södra Skärgården har funktion som byggnadsnämnd för SDN-området, Stadsdelsförvaltningen tar inte fram beslutsunderlaget i dessa frågor utan detta görs av Göteborgs Stadsbyggnadskontor.

Natur

Naturreservat finns på Vargö, Stora Känsö, Vinga och Vrångö och på öarna i Vrångöarkipelagen. Vissa öar och delar av öar är fågel- och sälskyddsområden under våren. Lökholmen vid Vrångö är av ornitologiskt intresse. I södra delen av skärgården finns ett Natura 2000-område som gäller EU:s fågel och habitatdirektiv. Området omfattar obebyggda delar av Vrångö och skärgården kring Vrångö. Galterö har ett öppet ljungheds- och fukthedslandskap som är av riksintresse och vid sundet mot Brännö finns även saltängar. Även på Långholmen, på västra sidan av Styrso, finns saltängar vilka oftast har en speciell flora. Mitt på Brännö ligger Valmossen som är den största av ett antal vattensamlingar på ön. Området har stor betydelse för fågellivet.

En fortsatt igenväxning på öarna kan vara ett hot mot variationsrikedomen av flora och fauna. Igenväxningen försvårar också landskapets läsbarhet då resterna från det äldre jordbrukslandskapet försvinner allt mer. Även den visuella kontakten med havet drabbas när strandnära områden växer igen. Lokala föreningar jobbar aktivt för att förhindra detta.

Kust och Hav

En stor del av stadsdelen utgörs av hav. Havsområdet är en mycket stor resurs och intressekonflikter finns av många slag.

Södra Skärgårdens vattenområden är av riksintresse för friluftslivet och för yrkesfisket. Vattnet är också betydelsefullt för sjötransporter av olika slag. Framkomligheten på sjön har betydelse för ett större omland och är även det av riksintresse. Den södra inseglingen till Göteborg ligger söder om Vinga och strax norr om Brännö- Rivö. Kustsjöfarten använder också nord- sydliga inomskärsfarleder inom stadsdelen.

Stora områden har höga värden ur ekologisk synpunkt. Grunda mjukbottnar finns intill öarna som är betydelsefulla för skaldjurs- och fiskeproduktion och som rast- och övervintringsområde för fåglar. Här råder restriktivitet mot muddring och andra ingrepp.

Vattenområdena har framtida potential som viktig livsmedelsproduktion genom vattenbruk.

Intresset för förnyelsebar energi i skärgården är stort och idéer om utbyggnad av vind- och vågkraft för att klara södra skärgårdens egna energibehov finns. Nya områden för att etablera våg- och vindkraftparker behöver diskuteras i det fortsatta planeringsarbetet.

Kultur

SDN-området är i sin helhet riksintresse för kulturmiljövården.

Spår i form av gravrösen visar att öarna var befolkade redan så tidigt som på stenåldern. Under vikingatiden var Brännö en mötesplats för sjöfarare i norra Europa och sedan 1200-talet har skärgården i princip varit helt svenskt. Havet blev en viktig inkomstkälla i slutet av 1700-talet och bidrog till en stor folkökning. I dag kan man se spår från sillfiskeperioden i form av husgrunder vid grunda vikar.

Under slutet av 1800-talet utvecklades öarna som badorter för de välbärgade Göteborgarna. Fiskevärdet var som störst runt 1950 men har nu minskat och finns idag till största delen på Donsö.

Fritid

Skärgården är rekreationsområde för hela Göteborg och är av riksintresse för friluftslivet. Besökarna på öarna är som flest på sommaren då båtar, bad och fiske lockar. Sex av de bebodda öarna har bara sommarbefolkning. I stadsdelen finns två kommunala friluftsbad; Styrso Bratten och Styrso Uttervik. Övriga badplatser är enskilda och förvaltas av badföreningar med begränsade resurser. Problem med strandskötsel och renhållning finns sommartid.

De kulturhistoriska miljöerna bidrar till områdets attraktivitet men ställer samtidigt krav på insatser för ett bevarande av dessa värden.

Det finns rikliga möjligheter till fritidsaktiviteter med anknytning till sjön. För de boende på öarna är ofta den egna båten och tillgången till båtplats avgörande för en god boendekvalitet med möjlighet till att fullt ut kunna nyttja hav, natur och kultur på sin fritid. Behov av fritidsbåtplatser finns på flera av öarna.

Naturbaden på öarna konkurrerar många gånger med fritidsfisket och behovet av båtplatser.

Turism och friluftsliv som näring förväntas bli viktigare, för att möjliggöra detta måste behoven av service bl.a. i form av båtplatser, badplatser och övernattningsmöjligheter tillgodoses.

En viktig fråga är om turismen går att utveckla utan att skärgårdskaraktären får ge vika. Just den karaktären kan samtidigt vara viktig för turismen. Ökande befolkning och fler helårsboenden står också i konflikt till ökad turism. Vad öarna tål beror mycket på de boendes egna uppfattningar om när den upplevda kvaliteten i boendet går förlorad på grund av för många hus och för stor trängsel.

Det finns önskemål om näridrottsplatser på flera öar och ett stort önskemål är en sporthall med bollplan i fullskala till idrottsföreningarna.

Bostäder

Av bostäderna i skärgården är 94 procent enfamiljshus. Att ge möjlighet till bygande av hyres- och bostadsrätter på samtliga helårsbebodda öar är mycket angeläget. Som det är idag finns det få möjligheter för seniorboende i mindre, lättskötta bostäder. Det finns även ett behov av hyresrätter för både gamla och unga människor som vill bo på öarna i en mindre lägenhet. Större variation av boendeformer och lägenhetsstorlekar skulle ge fler människor möjlighet att bosätta sig i skärgården och bo kvar vid ändrad familjesituation. Segregationsproblematiken skulle kunna påverkas positivt. Det skulle också ge ökad möjlighet att bibehålla en rimlig kommunal och privat service.

I tidigare planering, i översiktplanen och fördjupningar av översiktplanen, har

mindre områden möjliga för utbyggnad utpekats på alla öarna med helårsbefolkning.

SDN önskar en måttlig folkökning med koncentration till sex helårsöar med hänsyn till infrastruktur och kommunal service. En alltför stor inflyttning kan leda till problem med utbyggnad av framför allt skola och barnomsorg. Asperö och Vrångö behöver en viss befolkningsökning för att vidmakthålla den kommunala servicen.

Vid planering av bostäder kan konflikter med totalförsvarets intressen i de västra delarna av södra skärgården uppstå. Anledningen är att möjligheterna för användningen av övnings- och skjutområden kan begränsas, vilket skulle innebära en skada på riksintresset för totalförsvaret.

Fritidshus

Fritidshusbebyggelse finns på Stora Förö, Stora Knarrholmen, Stora Källö, Vargö, Sjumansholmen, Kårholmen samt på öarna med helårsbefolkning, dock begränsat på Donsö.

På Stora Förö finns ganska många fritidshus med hög standard som snart kan bli aktuella för vatten och avlopp. Det är sannolikt att en ökad åretruntbosättning blir följden. Om sommarhusen på sommaröarna övergår till permanentboende kan detta ställa krav på skolskjutsar och skapa svårösta problem för hemtjänsten.

Turistboende

På Brännö och på Styrso finns pensionat. Dessa bäddar är de enda kommersiella övernattningsmöjligheter som finns idag. Underlaget för ytterligare övernattningsmöjligheter i form av vandrarhem och hotell bedöms som gott.

Arbetsplatser

Vad avser arbetsplatser råder det inom Södra Skärgården för många bohuslänska kustsamhällen karakteristiska förhållandet att de boende och förvärvsarbetande till stor del arbetar lokalt. Södra Skärgården har därför Göteborgs största andel ”hemortsarbetare”. Inpendlingen är mycket liten.

Verksamhetsområden finns på Styrso vid Sandvik, vid Kyrkeskär och på Långesandsholmen, på Brännö vid varvet nära Rödsten, på Donsö längs västra sidan, på Vrångö vid fiskehamnen och på Asperö öster om Asperö norra. I de fördjupningar av översiktsplanen som gjorts redovisas utökning av verksamhetsområden på Styrso vid Sandvik, på Långesandsholmen och på Kyrkeskär, på Donsö vid brofästet och på Brännö vid varvet.

STADSMILJÖ

Bebyggelse

Så gott som all bostadsbebyggelse består av enfamiljshus. Sedan 60-talet har flera helårshus blivit sommarhus men även förändringar tvärtom har skett. Öarna har i stora delar något av förortskaraktär med naturskön villabebyggelse. Det finns också en hel del bebyggelse i de äldre, tätare bykärnorna som är typisk för gamla kustsamhällen med små, kompakta villor, som bildar trånga gaturum. I övrigt finns även några mindre verksamhetsområden.

Bebyggelsen har ofta sitt ursprung i en bybildning mellan odlingsbar mark och berg, utefter bygatan. Byggnaderna, bostadshus, lador och andra hus uppfördes på mark som inte kunde odlas och som inte var alltför kuperad. Bebyggelsen har sedan utvecklats med denna bybildning som utgångspunkt. En ny lokaliseringsprincip infördes när fisket blev alltmer betydelsefullt. Husen uppfördes då i hamnlägen, fiskeläge, och kännetecknas av större bostadshus utan ekonomibyggnader. Dessa byggdes istället i direkt anslutning till hamnen i form av sjöbodar. För att spara odlingsmarken och få sikt ut över havet och båtarna byggdes bostadshusen på berget.

Ny bebyggelse bör följa den stil och byggnadstradition som finns på öarna, för att inte förstöra dess speciella och uppskattade karaktär.

Landskap

Det ursprungliga och särpräglade öppna kustlandskapets kala flacka klippor och bergryggar utgör grunden för den södra skärgårdens natur och landskapsbild. Alla helårsbefolkade öar har ett eller flera större sammanhängande, i karaktären, orörda naturpartier som har höga värden natur- och landskapsmässigt. Också mindre naturpartier inom bebyggelsen, ängar och berghällar, bidrar till den för skärgården karaktäristiska landskapsbilden.

I dalsänkorna är det frodigt och dessa områden bildar tillsammans med stränderna sammanhängande gröna stråk som har ett värde för öarnas biologiska mångfald.

Kultur

Särskilt sevärda platser ut kulturhistorisk synpunkt och viktiga att bevara är labyrinter på Vrångö och Brännholmsviken på Styrso med ”vikingakyrkogården” som troligtvis är platsen för Styrös första kapell. Känso karantänsanstalt är kulturminnesförklarad.

Andra kulturhistoriskt intressanta områden är, på Styrso, fiskelägesbebyggelsen

i Tången, hamnområdet i Halsvik med sjöbodar, Kyrkbyn med jordbruksbebyggelsen och badortsbebyggelsen vid Bratten. På Donsö finns husgrupperingar efter Donsö Bryggväg och Västövägen med höga kulturhistoriska värden. Den gamla byn på Brännö med Brännö gårde och Asperös gamla bebyggelse är ytterligare exempel på värdefulla husgrupperingar.

TRAFIK OCH RÖRELSE

Ingen privatbilism förekommer i Södra Skärgården. Nyttotrafiken får efter ansökan dispens från trafikföreskrifterna. Stadsdelsförvaltningen utfärdar dispenser på uppdrag av vägföreningarna. Trafiken på öarna domineras således av mopeder, cyklar och gående. Undantaget är Köpstadsö där moped och cykel är inte är tillåtet. Den mopedtrafik som förekommer upplevs ibland som ett problem bland de boende på öarna, främst på Styrso och Donsö.

Olycksstatistiken är mycket låg. Av de få olyckor som sker är det oftast ungdomar på moped inblandade.

Kollektivtrafiken i form av skärgårdsbåtar sköts av Styrsoöbolaget, på uppdrag av Västtrafik, som trafikerar öarna med helårsbefolkning året om. Övriga sommaröar trafikeras enbart under sommarsäsongen. Båtarna utgår från Saltholmen. Ungefär 1400 personer pendlar från Södra Skärgården för arbete eller studier varje vardag, färre än 150 personer pendlar till stadsdelen för arbete. Under sommarmånaderna ökar resandet kraftigt och under juli sker ungefär dubbelt så många resor med skärgårdstrafiken som under vintermånaderna. Fritidsresorna förväntas öka allmänt och särskilt ut till skärgården, medan antalet arbetsresor är mer i proportion till befolkningens storlek.

Att befolkningen i hög grad använder sig av skärgårdsbåtarna för att transportera sig till fastlandet påverkar rörelsemönstret på öarna avsevärt. Skärgårdsbåtarnas anlöpningspunkter är självklara målpunkter som när båtar kommer och går ger strida strömmar av gående cyklister och mopedister. Trafikanterna skingras sedan snabbt ut åt olika håll ju längre man kommer från hamnarna

Försök med höghastighetsbåtar har gjorts och varit positiva eftersom dessa förkortar restiden avsevärt, främst till de sydligaste öarna. Fler avgångar med direktbussar mellan centrum respektive Frölunda skulle innebära att fler kunde utnyttja kollektivtrafik för arbetspendling.

Snabba kollektivtrafikförbindelser och fungerande transporter för gods är mycket viktigt för skärgårdens utveckling. SDN har betonat viljan att biltrafiken i skärgården ska fortsätta att vara begränsad. Avgörande är också att situationen på Saltholmen som anlöping och biluppställningsplats blir tillfredsställande.

Alternativ till de allmänna färjorna är den egna båten eller båttaxi som finns på Styrso, Donsö och Brännö.

Sjötrafiken mellan öarna fungerar inte tillfredsställande. Svårigheter finns idag att anordna aktiviteter på en av öarna för hela befolkningen på grund av kommunikationsproblem. För den privata båttrafiken är det också illa sörjt, det finns få tilläggsplatser på lämpliga ställen på respektive ö. SDN har diskuterat olika förslag till förbättring av internförbindelserna, vilket skulle påverka rörelsemönster, socialt liv, förutsättningar för service etc. väsentligt. Det handlar bland annat om fasta förbindelser i olika former mellan öarna Asperö/Brännö och Donsö/Vrångö.

Det finns behov att utöka båtplatser för skärgårdsbefolkningen både på öarna och på fastlandet. Allt fler turister besöker skärgården också med egen båt vilket medför ett behov av fler tilläggsplatser även för besökande fritidsbåtar.

Det finns behov av helikopterplatta på vissa öar som i dag inte har fullgoda landningsmöjligheter.

Saltholmen

Saltholmen är knutpunkten för all persontrafik mellan öarna och fastlandet. Terminalen har idag inte tillräcklig kapacitet för det trafikutbyte som sker. Antalet parkeringsplatser är otillfredsställande för de åretruntboende. Förslag till åtgärder för en förbättrad situation godkändes av Byggnadsnämnden i februari 2006 och innebär möjlighet till 120 nya p-platser, förbättrad skyddad cykelparkering och förbättrad angöring för bussar. En ny vändslinga för spårvagnen med handikappanpassade hållplatser förslås i en andra etapp. Detta kan genomföras först efter att godstrafiken flyttats från Saltholmen eftersom hamnplanen först då kan användas för parkering. Även trafiken till och från Saltholmen genom Älvsborgs stadsdel är problematisk vissa sträckor. Kollektivtrafik som kan minska behov av personbilstrafik är viktigt.

Hamnar och Godstrafik

Frakttrafiken sköts av gods färjor som är avgiftsbelagda. Godstrafikterminal finns idag på Saltholmen, men kommer att flyttas. Arbetet med en ny fraktterminal i Fiskebäck har påbörjats. Mottagningen för gods är tämligen dålig på öarna. Konflikter mellan gods- och passagerartransporter förekommer. Ett exempel är Donsö där godstrafiken och passagerartrafiken samsas i ett läge. Det är trångt och ingen ytterligare mark finns att tillgå.

Kollektivtrafiklinjer för skärgårdsbåtar

Vägar

Vägarna på öarna ägs i huvudsak av vägföreningar. Vagnätet har en sådan standard att det inte tål alltför stora fordon. Framkomligheten för godstransporter särskilt i den äldre bebyggelsen är bristfällig. Det finns ett behov av bättre transportvägar för fordon från hamnarna in på öarna. Problem med vägarnas bärighet blir allt vanligare vid bl.a. tunga byggtransporter. Vagnätet bör ordnas så att transporter kan komma fram även om ett kortare avsnitt blir avstängt. Vissa brister måste delvis accepteras på grund av att miljön ofta inte tål ingrepp i form av vägbreddningar eller nya sträckningar.

UTVECKLINGSTENDENSER OCH BEHOV

Bostäder

Efterfrågan på både åretrunt- och fritidshusbebyggelse är stor men möjligheterna till exploatering är begränsade. Den mer övergripande planeringen i form av fördjupningar av översiktsplanen och strukturstudier som gjorts och påbörjats är viktig för en hållbar och önskvärd utveckling.

Med det ensidiga bostadsutbud som finns i södra skärgården är det mycket angeläget att möjliggöra byggande av hyres- och bostadsrätter på samtliga helårsbebodda öar.

Verksamheter

Antalet arbetsplatser inom SDN-området är litet och ett tillskott vore positivt. En näring som inom Södra Skärgården kan förväntas bli viktigare är turism, konflikter med andra intressen kan dock uppstå och en utveckling av turismen ställer ökade krav på exempelvis renhållning, skötsel, båtplatser/gästhamnar och annan service. Kultur och natur som bidrar starkt till områdets attraktivitet ställer också krav på skötsel och bevarande.

Persontrafik

Viktigt för södra skärgårdens utveckling är en väl fungerande kollektivtrafik med korta restider och möjligheter till bilparkering på fastlandet. Bra kollektivtrafik är också viktig för att parkeringsbehovet och trycket på Älvsborgs stadsdel som genomfart inte ska öka. Även båtplatser för privatbåtar, både på fastlandet och på öarna, är viktigt.

Godstrafik

Mottagningen för gods är ofta dålig på öarna och behov av bättre anöringsplatser finns. Det finns också ett behov av bättre vägar på öarna för godstransporter. Vägar har ofta varken den bredd eller den bärighet som är önskvärd.

(15) SÖDRA SKÄRGÅRDEN

BESKRIVNING AV STADSDELEN

Det finns 21 stadsdelsvisa beskrivningar, en för varje stadsdel i Göteborg. De är en kunskapskälla om de olika stadsdelarna och fungerar även som en introduktion till stadsdelens liv och miljöer för alla som är intresserade. Beskrivningarna har tagits fram i samarbete mellan stadsbyggnadskontoret och stadsdelsförvaltningarna under 2006-2007.

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret